

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH

Temirova Muqaddas Ulug'bek qizi
O'zbekiston Respublikasi IIV Jizzax Akademik litseyi
Ona tili va Adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ta'lim uzoq davom etadigan jarayon bo'lib, uning sifati darsda qo'llanilgan metodlarga bog'liq. Darsning mazmunli o'tishi, unda qanday metodlardan foydalanilgani va natijaga erishilgani o'qituvchining mahorati, bilim darajasini belgilaydi. Mazkur maqolada ona tili va adabiyot darslarida foydalanishga tavsiya etiladigan interfaol metodlardan namunalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: interfaol usullar, ona tili, adabiyot darslari, o'quvchilarning faolligi, tilni bilish, tanqidiy fikrlash, madaniy tushunish, innovatsion texnologiya, charxpalak, taqdimot usuli, tanlash, ixtiyoriy, bajarish, majburiy, imkoniyat, metod, texnologiya.

KIRISH

Ona tili va adabiyot darslari o'quvchilarning til ko'nikmalarini, madaniy tushunchalarini, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi. Ushbu darslarning samaradorligini oshirish uchun o'qituvchilar tobora ko'proq o'quvchilarni o'quv jarayoniga faol jalb qiladigan interfaol usullarga murojaat qilmoqdalar. Ushbu maqola ona tili va adabiyot darslarida qo'llaniladigan turli interfaol usullar, ularni amalga oshirish va o'quvchilarning bilim olish natijalariga ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Natijalar:

Ona tili va adabiyot darslarida interfaol usullarning joriy etilishi istiqbolli natijalarni ko'rsatdi. O'quvchilar munozaralarda faol ishtirok etadilar, yaxshilangan til bilimlarini namoyish etadilar va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Interfaol o'qishlar va multimedia taqdimotlari tushunish va madaniy tushunishni kuchaytiradi. Rol o'ynash va hikoya qilish faoliyati o'quvchilarda ijodkorlik va empatiyani rivojlantiradi.

Bugungi kunda tezlik bilan o'zgarayotgan, jadallashib rivojlanayotgan dunyoda xalqimiz ertasiga ishonch bilan intilayotgan, to'g'ri tanlangan taraqqiyot yo'lidan og'ishmaslik uchun yosh avlodni yangicha tafakkur va yangicha yondashuvlar asosida tarbiyalash muhimligi barchaga ayon. Hozirda olib borilayotgan ta'lim sohasidagi tub islohotlarning negizida ham ta'lim mazmuni va shaklini takomillashtirish yotadi. Hozirgi bolalarning olamni bilishga bo'lgan ehtiyoji va qiziqishi oldingi yillarga nisbatan ancha farqli ekanligi ham sir emas. Yosh avlodni barkamol inson qilib voyaga yetkazish jarayonini yangi pedagogik "qurol" va vositalar bilan ta'minlash davr taqozosidir.

Zamonaviy ta'lim oldida turgan eng muhim vazifa o'quvchining ilm olishga bo'lgan ehtiyojini qondirishga qaratilgan. Bu vazifa esa darslarda zamonaviy yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar vositasida amalga oshirilishi samaraliroqdir. Interfaol usullar o'quvchilarga tez muddatda samarali ta'sir etishi, o'quvchilarda mustaqil fikrlashni,

ulardagi ijodkorlik hamda mavzu mohiyatini qiziqib o'zlashtirishlarini ta'minlaydi. Jumladan maktabda adabiyot darslarida ham interfaol usullardan foydalanish dars samaradorligini ta'minlabgina qolmay, o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni ham oshiradi.

"Rolli o'yin" usuli - ta'lim oluvchilar tomonidan hayotiy vaziyatning har xil shart-sharoitlarini sahnalashtirish orqali ko'rsatib beruvchi usuldir. Rolli o'yinlar o'quv jarayonida ta'lim oluvchilar motivatsiyasini shakllantirishga yordam beradi. "Rolli o'yin" usulini qo'llash uchun avval senariy ishlab chiqiladi, o'yinning maqsad va vazifalari tushuntiriladi, so'ngra rollar taqsimlanadi, rollari haqida tushunchaga ega bo'lgan ishtirokchilar tomonidan rollar ijro etiladi va yakuniy xulosaga kelinadi. Masalan, 6-sinfda Abayning "Nasihatlar" asarini o'tishda Yurak, Aql va G'ayrat o'rtasida bo'lib o'tgan bahsni rollarga bo'lib o'qitish va sahnalashtirish o'quvchilarning to'g'ri xulosa chiqarishlariga yordam beradi.

"Mozaika" usuli - bo'laklardan yig'ib butun hosil qilishdir. Bu usuldan foydalanish uchun harflar yoki so'zlar oldindan kartochkalarga ya'ni tarqatmalarga yozilgan bo'lishi kerak. O'quvchilar harflar yoki so'zlar ketma-ketligini to'g'ri joylashtirib berilgan topshiriqni bajarishlari lozim. Adabiyot darslarida she'r, asar, janr nomlari, badiiy san'at turlari berilishi mumkin. Bundan tashqari biror asarga oid

rasmlarni qirqib bo'laklab qo'yilsa, o'quvchi uni yig'ib rasm asosida asar haqida ma'lumotlar berishi mumkin. Darsda guruhlar bilan ishlaganda ham bu usuldan samarali foydalansa bo'ladi.

"Nuqtai nazaring bo'lsin" usuli - bu usul dars jarayonida qo'llanganda o'quvchilar muayyan mavzuda o'z nuqtai nazarini asosli dalillab, uni himoya qilishga o'rganadilar, o'quvchilar o'rtasida munozara yuzaga kelishi va ular munozara jarayonida o'z fikrlarini sinfdoshlaridan ularning nuqtai nazarini o'zgartirishga ishontiradigan g'oyalarni eshitib o'zgartirish yoki avvalgisini mustahkamlash imkonini beradi. Hatto darsda faol bo'lmagan o'quvchilarni ham savollar orqali munozara jarayonida ishtirok etishlariga majbur qiladi.

6-sinfda Tog'ay Murodning "Yulduzlar mangu yonadi" asari g'oyasini tushuntirishda "Nuqtai nazaring bo'lsin" usulidan foydalanib darsni tashkil etish mumkin. Bu usulning maqsadi shuki o'quvchining bevosita adibning ijodi, ma'naviy merosimizga qo'shgan ulkan hissasi to'g'risida (adibning o'zidan, yor-u do'stlari tomonidan bayon etilgan) videolavhalarda ko'rsatish, asardagi so'zlarni o'quvchi tomonidan o'qitilmay, balki asar qahramonlari tomonidan videolavhalar orqali yetkazishni ta'minlashdan iboratdir. O'qituvchi tayyorlangan bu lavhalarni ko'rsatish bilan bir qatorda uni izohlash, to'ldirib borishi, o'quvchilarni jalb qila olishi, tanqidiy mushohadali fikrlarini eshitishi, xulosalab borishi dars samaradorligini yanada oshiradi.

Klaster metodi. Klaster (g'uncha, bog'lam) metodi pedagogik, didaktik strategiyaning muayyan shakli bo'lib, u o'quvchilarga ixtiyoriy muammolar xususida erkin, ochiq o'ylash va shaxsiy fikrlarni bemalol bayon etish uchun sharoit yaratishga yordam beradi. Mazkur metod turli xil g'oyalar o'rtasidagi aloqalar to'g'risida fikrlash imkoniyatini beruvchi tuzilmani aniqlashni talab etadi. "Klaster" metodi aniq ob'ektga yo'naltirilmagan fikrlash shakli sanaladi. Undan foydalanish inson miya faoliyatining ishlash tamoyili bilan bog'liq

ravishda amalga oshadi. Ushbu metod muayyan mavzuning o'quvchilar tomonidan chuqur hamda puxta o'zlashtirilguniga qadar fikrlash faoliyatining bir maromda bo'lishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Dars – ta'limning asosiy shakli bo'lib, murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi. Respublikamizda ta'lim sohasida chuqur islohotlar o'tkazilayotganligi, ayrim xorijiy ta'lim tizimidagi ijobiy o'zgarishlar, jahon ta'lim standartlariga yaqinlashishga intilish, darslik va o'quv dasturlarining yangi avlodi yaratilishi darsni yanada ixcham va qiziqarliroq shaklda tashkil etilishi uchun zamin bo'lmoqda. Maqolada ta'limning interfaol usullarining ayrimlari haqida ma'lumot berildi xolos. Ularni boyitish, to'ldirish, yangi-yangi usullarni kashf etish, dars samaradorligini oshirish barchamizdan izlanishni talab etadi.

Ma'lumki, muallimning mahoratini oshirishga xizmat qiluvchi vositalardan biri zamonaviy pedagogik texnologiyalardir. Zamonaviy pedagogik texnologiya – hozirgi zamon didaktikasi va pedagogikasi taraqqiyotining mahsuli. Har bir zamonaviy pedagog mavjud pedagogik texnologiyalarni o'z darslarida qo'llasa, albatta ijobiy natijaga erishadi. Bugungi kun o'qituvchisining maqsadi barkamol yoshlarni tarbiyalash, ularga puxta ta'lim-tarbiya berish, zarur axborotlar bilan ta'minlash, mustaqil fikrlashga o'rgatish, bilim va hayotiy ko'nikmalar hosil qilish, ular qalbida vatanparvarlik, xalqparvarlik tuyg'ularini qaror toptirishdan iborat. Bu ezgu maqsadlarni ilg'or pedagogik va innovatsion texnologiyalar asosida o'tilgan mashg'ulotlarda amalga oshirish mumkin.

Innovatsion texnologiya – ta'lim samaradorligini oshiruvchi omillardan foydalanish, turli pedagogik jarayonlarni loyihalash va amalda qo'llash orqali bilim egallashni takomillashtirish usullari. Uning asosiy maqsadi ta'lim jarayonida o'qituvchi va bilim oluvchi faoliyatiga yangilik, o'zgartirishlar kiritish bo'lib, interfaol metodlardan foydalanishni taqozo etadi. Interfaol usullar ta'lim jarayonida qatnashayotgan har bir bilim oluvchining faolligiga, erkin va mustaqil fikr yuritishga asoslanadi. Bu usullardan foydalanganda bilim olish qiziqarli mashg'ulotga aylanadi.

Ko'p yillar davomida an'anaviy dars o'tish ta'limning asosiy shakllaridan biri bo'lib keldi. An'anaviy darsda o'qituvchi faol, o'quvchi esa passiv ishtirokchiga aylanadi. Bu esa o'quvchining mustaqil fikrlashi, izlanuvchanlik qobiliyati rivojlanishiga to'sqinlik qiladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari shiddat bilan rivojlanayotgan bir paytda bunday darslar yaxshi samara bermaydi. Bugungi davr talabi dars jarayonini noan'anaviy tarzda mazmunli tashkil etish, o'quvchilarning qiziqishini orttirib, ularning o'quv jarayonidagi faolligini ta'minlashni taqozo etadi. Noan'anaviy darslarni tashkil etishda interfaol metodlar muhim bo'g'in hisoblanadi. Ular o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro faol munosabatlarida tashkil etiladigan mashg'ulot turidir. Bunda o'qituvchi va o'quvchi o'zaro hamkorlikda ishlaydi. Fikrlar to'qnashuvi yuzaga keladi. O'quvchining erkin fikrlash jarayoni yangi pog'onaga ko'tariladi.

O'qituvchi shu tarzda o'quvchilarni faollashtiradi, o'zlashtirishi past o'quvchilar dunyoqarashi va tafakkurini boyitib boradi. Ta'lim uzoq davom etadigan jarayon bo'lib, uning sifati darsda qo'llanilgan metodlarga bog'liq. Darsning mazmunli o'tishi, unda qanday metodlardan foydalanilgani va natijaga erishilgani o'qituvchining mahorati, bilim darajasini belgilaydi. Darsda metodlar to'g'ri tanlansa, maqsadga tez va oson erishiladi. Interfaol

metodlarni tanlash har bir darsning didaktik maqsadidan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi. Bu esa o'qituvchidan har doim bir xil usulda emas, dars mavzusiga mos metodlar asosida dars o'tishni talab etadi. Buning uchun o'qituvchi doimo o'z ustida ishlashi, bilim va kasbiy malakasini oshirib borishi, ilm-fan yangiliklaridan xabardor bo'lishi va o'z faoliyatida ulardan samarali foydalanishi lozim. O'qituvchi bir vaqtning o'zida ijodkor, aktyor va fan bilimdoni bo'lsa, kasbiy mahoratidan kelib chiqqan holda darsning mazmuni, o'quvchilarga yetkazish usul va shakllari, vositalarini oldindan belgilab, mavzuga mos metodni tanlasagina dars samaradorligi yuqori bo'ladi. Ma'lumki, hozirgi kunda interfaol metodlarning yuzdan ortiq turi mavjud bo'lib, ularning aksariyati tajriba-sinovdan o'tib, yaxshi natija bergan. Keng qo'llaniladigan usullar – "Klaster", "Aqliy hujum", "Davom ettir", "Taqdimot", "Blits-so'rov", "Muammoli vaziyat" kabilardan foydalanib, darsda samarali natijalarga erishish mumkin. Darsning o'tilgan mavzuni so'rash qismida "Sinkveyn", "Teskari test", "Aql charxi" metodlarini, yangi mavzuni tushuntirish qismida "Insert", "Pinbord", "Zinama-zina", "Bumerang" texnologiyalarini, mavzuni mustahkamlash qismida "Venn diagrammasi", "Baliq skeleti", "Nima uchun?", "Qanday?", "Konseptual jadval", "Nilufar guli" kabi grafik tashkil etuvchilar hamda "Tushunchalar tahlili", "T-jadval", "Rezyume", "Kungaboqar", "Charxpalak" metodlarini, uyga vazifa berishda "FSMU", "Klaster", "BBXB" metodlarini qo'llash dars samaradorligini ta'minlab, o'quvchilarning bilimini oshirishga yordam beradi. O'zbek tili darslarida ham yuqorida sanab o'tilgan interfaol metodlardan tashqari "Ha... yo'q", "Ta'rif egasini top", "Men kimman?", "Domino" kabi didaktik o'yinlardan foydalanish mumkin. O'yin vaqtida o'quvchilarni erkin tutadi, bilimni namoyon etgisi keladi. Natijada o'quvchida ishonch, qat'iyat paydo bo'ladi. Munozaraga kirishishni o'rganadi. Fikrini asoslashga odatlanadi. Bunda o'quvchilarning yoshi, bilim darajasi inobatga olinishi lozim.

O'qituvchi va o'quvchining maqsaddan natijaga erishishida qanday texnologiyani tanlashlari ular ixtiyorida, chunki har ikkala tomonning asosiy maqsadi aniq natijaga erishishga qaratilgan bo'lib, bunda ishlatiladigan texnologiya o'quvchilarning bilim saviyasi, guruh tabiati va sharoitga qarab tanlanadi.

"Charxpalak". Ushbu texnologiya o'quvchilarni o'tilgan mavzularni esga olish, mantiqan fikrlab, berilgan savollarga mustaqil ravishda to'g'ri javob berish va o'z-o'zini baholashga o'rgatishga hamda qisqa vaqt ichida o'qituvchi tomonidan barcha o'quvchilarning bilimlarini baholashga qaratilgan. Bu usulni qo'llashdan maqsad o'quvchilarni dars jarayonida mantiqiy fikrlash, o'z fikrlarini mustaqil ravishda erkin bayon eta olish, o'zlarini baholash, yakka va guruhlarda ishlash, boshqalar fikriga hurmat bilan qarash, ko'p fikrlardan keraklisini tanlab olishga o'rgatishdir. Ushbu texnologiya ona tili va adabiyot darslarining boshlanishi va oxirida yoki biron-bir bo'lim tugallanganda o'tilgan mavzuning o'quvchilar tomonidan qay darajada o'zlashtirilganlik darajasini baholash, takrorlash, mustahkamlash uchun mo'ljallangan.

"Charxpalak" texnologiyasi quyidagicha amalga oshiriladi:

- o'quvchilar sharoitga qarab guruhlarga ajratiladi;
- tarqatma materiallar guruh a'zolariga tarqatiladi;

- belgilangan vaqt ichida guruhlar tarqatmadagi topshiriqni bajarib, uning o'ng burchagiga guruh raqamini, chap burchagiga esa o'zining ramziy belgisini qo'yib ushbu tarqatmani keying guruhga "charxpalak aylanmasi" yo'nalishida almashtiradilar;

- boshqa guruh a'zolari ham tarqatmadagi vazifani bajaradilar va o'zgartirishlar kiritadilar; materialning oxirgi almashishidan so'ng har bir guruh o'zi ilk bor to'ldirgan tarqatmani o'z ramziy belgisi asosida tanlab oladi;

- o'qituvchi tarqatma materialda berilgan vazifalarni o'qiydi va jamoa bilan birgalikda to'g'ri javobni belgilaydi yoki tarqatma materialdagi vazifalar ekranda yoritilib, to'g'ri javob aytib o'tiladi;

- har bir o'quvchi to'g'ri javob bilan belgilangan javoblaridagi farqlarni aniqlaydilar va o'zlarini baholaydilar.

"Charxpalak" texnologiyasidan foydalangan holda mashg'ulot o'tkazish uchun o'quvchilarga quyidagicha vazifa berish mumkin: So'z ma'nosining ko'chish usullari. Vazifa: Berilgan gaplardagi ma'no ko'chish usullarini aniqlab, tegishli katakka "+" yoki "*" belgisini qo'ying.

Baholash:

9-10 ta to'g'ri javob – "a'lo"

7-8 ta to'g'ri javob – "yaxshi"

6 ta to'g'ri javob – "qoniqarli"

"Taqdimot" usuli. Ushbu usulda ma'lum bir mavzu yoki bo'limlar yakunida o'tkaziladigan takrorlash darslarini tashkil qilish mumkin. Bunda o'quvchilar yakka tartibda, juftlikda yoki guruhlarda ishlab, berilgan mavzu bo'yicha mustaqil izlanib, materiallar to'playdi, ularni saralaydi, asosiylarini tanlab olib taqdimot qiladi. Masalan "Alisher Navoiy hayoti va ijodi" mavzusida taqdimot darsi o'tkazilganda o'quvchilarni avvaldan guruhlariga bo'lib, quyidagi yo'nalishlar bo'yicha taqdimot qilish topshiriladi:

1-guruh. Alisher Navoiy hayoti va faoliyatini xronologik jadval asosida tushuntiring.

2-guruh. Alisher Navoiy ijodini "Klaster" usuli asosida tushuntiring.

3-guruh. Alisher Navoiy lirikasini "Kungaboqar" usuli asosida tushuntiring.

4-guruh. Alisher Navoiyning "Xamsa" asarini konseptual jadval asosida tushuntiring.

Har bir guruh berilgan yo'nalishlar bo'yicha darslik va qo'shimcha adabiyotlardan foydalanib ma'lumot to'playdilar va slayd yoki chizmalar orqali taqdimot qiladilar. "Taqdimot" darslari orqali o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni shakllantirishga erishish mumkin:

- o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda aniq va tushunarli bayon qilish;

- axborot manbalaridan foydalana olish, zarur ma'lumotlarni izlab topish, tahlil qilish, saralash orqali ma'lumotlar bazasini yarata olish;

- o'qib o'rganish, bilimni mustaqil ravishda oshirib borish, o'qib o'rganganlarini o'rtoqlari bilan muhokama qilish, o'zini nazorat qila bilish kabi sifatlarga ega bo'lish;

- sinfda va jamiyatda o'z o'rnini anglay olish va boshqalar.

Shuni ta'kidlash muhimki, «Ona tili va adabiyot» darslariga noan'anaviy darslarni olib kirish va uni ta'lim mazmuniga singdirish, dars tishning yangi-yangi usullarini topish Davlat ta'lim standartlari talablarini bajarishga zamin yaratadi. Inson shaxsini har

tomonlana kamol toptirish, o'sib kelayotgan yosh avlodda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga hurmat tuygʻusini uygʻotishda, milliy tilga, oʻz xalqining anʻanalariga iftixor hissini kamol toptirishda «Ona tili va adabiyot» darslarining oʻrni beqiyosdir. Shuningdek, hozirgi davrda XXI asr pedagogidan nafaqat nazariy bilim balki shu bor bilimni oʻquvchilar ongiga samaraliroq usullar orqali yetkazish, berilgan bilimning oson, puxta va tez oʻzlashtirilishiga zamin yaratish, oʻquvchilar ongida mantiqiy fikrlash, ijodkorlik va ravonlikni shakllantirish ham talab etilmoqda. Albatta bunday vazifalar innovatsion texnologiyalar, turli xil interaktiv oʻyinlar orqali amalga oshiriladi. Demak, endi oʻqituvchidan anʻanaviy darsdan noanʻanaviy darsga oʻtish talab etiladi:

Noanʻanaviy darsning asosiy yoʻnalishlari: a) oʻquvchilarga mustaqil fikr yuritishni oʻrgatish; b) oʻquvchi fikrini bir nuqtaga jamlash; d) oʻquvchilarda fan asoslari, yutuqlari toʻgʻrisida aniq tushuncha hosil qilish; e) olgan bilimlarini amaliyotda qoʻllash va boshqalarga oʻrgatish va hokazo. Noanʻanaviy darslarni tashkil etishda interfaol metodlar muhim boʻgʻin hisoblanadi. Ular oʻqituvchi va oʻquvchilarning oʻzaro faol munosabatlarida tashkil etiladigan mashgʻulot turidir. Bunda oʻqituvchi va oʻquvchi oʻzaro hamkorlikda ishlaydi. Fikrlar toʻqnashuvi yuzaga keladi. Oʻquvchining erkin fikrlash jarayoni yangi pogʻonaga koʻtariladi. Oʻqituvchi shu tarzda oʻquvchilarni faollashtiradi, oʻzlashtirishi past oʻquvchilar dunyoqarashi va tafakkurini boyitib boradi. Taʼlim uzoq davom etadigan jarayon boʻlib, uning sifati darsda qoʻllanilgan metodlarga bogʻliq. Darsning mazmunli oʻtishi, unda qanday metodlardan foydalanilgani va natijaga erishilgani oʻqituvchining mahorati, bilim darajasini belgilaydi. Darsda metodlar toʻgʻri tanlansa, maqsadga tez va oson erishiladi. Interfaol metodlarni tanlash har bir darsning didaktik maqsadidan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi. Bu esa oʻqituvchidan har doim bir xil usulda emas, dars mavzusiga mos metodlar asosida dars oʻtishni talab etadi. Buning uchun oʻqituvchi doimo oʻz ustida ishlashi, bilim va kasbiy malakasini oshirib borishi, ilm-fan yangiliklaridan xabardor boʻlishi va oʻz faoliyatida ulardan samarali

lozim. Oʻqituvchi bir vaqtning oʻzida ijodkor, aktyor va fan bilimdoni boʻlsa, kasbiy mahoratidan kelib chiqqan holda darsning mazmuni, oʻquvchilarga yetkazish usul va shakllari, vositalarini oldindan belgilab, mavzuga mos metodni tanlasagina dars samaradorligi yuqori boʻladi. Maʼlumki, hozirgi kunda interfaol metodlarning yuzdan ortiq turi mavjud boʻlib, ularning aksariyati tajriba-sinovdan oʻtib, yaxshi natija bergan. Keng qoʻllaniladigan usullar –“Klaster”, “Aqliy hujum”, “Davom ettir”, “Taqqimot”, “Blits-soʻrov”, “Muammoli vaziyat” kabilardan foydalanib, darsda samarali natijalarga erishish mumkin. Darsning oʻtilgan mavzuni soʻrash qismida “Sinkveyn”, “Teskari test”, “Aql charxi” metodlarini, yangi mavzuni tushuntirish qismida “Insert”, “Pinbord”, “Zinama-zina”, “Bumerang” texnologiyalarini, mavzuni mustahkamlash qismida “Venn diagrammasi”, “Baliq skeleti”, “Nima uchun?”, “Qanday?”, “Konseptual jadval”, “Nilufar guli” kabi grafik tashkil etuvchilar hamda “Tushunchalar tahlili”, “T-jadval”, “Rezyume”, “Kungaboqar”, “Charxpalak” metodlarini, uyga vazifa berishda “FSMU”, “Klaster”, “BBXB” metodlarini qoʻllash dars samaradorligini taʼminlab, oʻquvchilarning bilimini oshirishga yordam beradi. Ona tili va adabiyot darslarida ham yuqorida sanab oʻtilgan interfaol metodlardan tashqari “Ha... yoʻq”, “Taʼrif egasini top”, “Men kimman?”, “Domino” kabi

didaktik o'yinlardan foydalanish mumkin. O'yin vaqtida o'quvchilar o'zini erkin tutadi, bilimni namoyon etgisi keladi. Natijada o'quvchida ishonch, qat'iyat paydo bo'ladi. Munozaraga kirishishni o'rganadi. Fikrini asoslashga odatlanadi. Bunda o'quvchilarning yoshi, bilim darajasi inobatga olinishi lozim.

Ona tili fanidan "Gapning ikkinchi darajali bo'laklari mavzusi o'rganilgandan so'ng o'quvchilarga "Guruhlarda ishlash texnologiyasi" yordamida "Men to'ldiruvchiman!" mavzusida ijodiy matn tuzish beriladi. Ushbu metod yakka tarzda, kichik yoki yakka tartibda, kichik yoki katta guruhlar tomonidan ham amalga oshishi ham mumkin. Mavzu borasidan matn o'quvchilar yordamida taqdim etiladi. Bu texnologiya yordamida o'quvchilarning jamoada ishlash malakalari shakllantiriladi, xotirasi mustahkamlanadi, yozma yoki og'zaki savodxonligi o'stirilib, ijodiy matn yaratish ko'nikmasi yanada mustahkamlanadi. Ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqi va imloviy savodxonligini mustahkamlash niyatida matn yaratish borasidan ko'pgina qiziqarli topshiriqlar taqdim etish mumkin. Shuningdek, "Morfologiya" bo'limini o'tish vaqtida har bir so'z turkumi borasidan grammatik ertak to'qish vazifasi berilsa, o'quvchilarning grammatik savodxonligi yaxshilash bilan birgalikda mantiqiy mushohada qilish qobiliyati takomillashadi, ijodkorligi oshadi. Bugungi kunda innovatsion texnologiyalardan foydalanish sohasidagi muhim yo'nalishlardan biri interfaol ta'lim va tarbiya metodlarini joriy etishdan iborat.

Xulosa

Ona tili va adabiyot darslarida o'quv natijalarini oshirishda interfaol usullar samarali ekanligi isbotlandi. Pedagoglar o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim muhitini uchun ushbu usullarni o'rganish va amalga oshirishda davom etishlari kerak. Interfaol usullarning o'quvchilarning tilni bilishi, tanqidiy fikrlashi va madaniy tushunchasiga uzoq muddatli ta'sirini baholash uchun keyingi tadqiqotlar zarur. Bundan tashqari, o'qituvchilarning interfaol usullarni samarali qo'llash bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish uchun malaka oshirish dasturlarini taklif qilish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

□Rafiyev A. , G'ulomova N. Ona tili va adabiyot (kasb-hunar kollejlari uchun darslik). T. , "Sharq", 2013.

□Erkaboyeva N. Q. Adabiyot fanidan savol-javoblar to'plami. T. "Navro'z", 2018.

□Golish L. V. , Fayzullayeva D. M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish. T. , "Iqtisodiyot", 2012.

□"Umumta'lim fanlari metodikasi" jurnali, 1-, 2-, 3-, 4-sonlar, 2018. 5. "Til va adabiyot ta'limi" jurnali, 1-12 sonlar, 2018.

□"Til va adabiyot ta'limi" jurnali, 1-12 sonlar, 2018.

□Rafiyev A. , G'ulomova N. Ona tili va adabiyot (kasb-hunar kollejlari uchun darslik). T. , "Sharq", 2013.

□ Erkaboyeva N. Q. Adabiyot fanidan savol-javoblar to'plami. T. "Navro'z", 2018.

□ Golish L. V. , Fayzullayeva D. M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish. T. , “Iqtisodiyot”, 2012.

□ “Umumta’lim fanlari metodikasi” jurnali, 1-, 2-, 3-, 4-sonlar, 2018. 5. “Til va adabiyot ta’limi” jurnali, 1-12 sonlar, 2018

□ Saydalievich, U. S., Abdurashid oqli, A. S., & Qurbonboy oqli, X. J. (2021). UNDERSTANDING AND CONCEPTING BALLS IN THE SPIRIT OF MILITARY PATRIOTISM. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 924-929.

□ Ismoilovich, M. R., Saydaliyevich, U. S., & Murodjon og, B. K. (2022, May). РОЛЬ ВОЕННОЙ ПЕДАГОГИКИ И ПСИХОЛОГИИ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE (Vol. 1, No. 4, pp. 447-452).

□ Akhmedov, A. N., & Abdurakhimov, S. A. (2018). The study of the grinding process of rushanka from the nuclei of cotton seeds of different varieties. CHEMISTRY AND CHEMICAL ENGINEERING, 2018(3), 17